

Cursus Landschapsambassadeur

Agrarische ontwikkeling en bijzondere teelten

Door de geografische ligging, ingeklemd tussen De Peel en de Duitse grens, is deze regio lang geïsoleerd gebleven met weinig economische ontwikkelingen. Ook op landbouwgebied was de regio niet aantrekkelijk vanwege de schrale zandgronden. Heidevelden met schapen en armzalige boerderijtjes bepaalden lang tijd het landschap.

Straat- en buurtnamen zoals Dijkerheideweg en het dorp Heide herinneren aan deze tijd.

De bewoners hebben het zwaar. De grote gezinnen met vaak meer dan 15 kinderen, leven van de opbrengst van hun eigen stukje grond, en wat eigen dieren. Voor extra bijverdiensten ontstaat er veel huisvlijt zoals weverijen, spinnerijen en klompenmakers.

Huisweverij

De situatie van de boeren verbetert pas echt met het gebruik van mest en het beschikbaar komen van kunstmest, begin vorige eeuw. Hierdoor neemt de opbrengst op de schrale zandgronden, flink toe.

Eenvoudige boerderij, gebouwd van plaggen

Mest uitrijden

Voor de afzonderlijke boeren is het moeilijk een afzetmarkt te vinden. Al snel ontstaan samenwerkingsverbanden zoals boerenbonden, de boerenleenbank en in 1915 wordt de eerste coöperatieve veiling opgericht. Deze coöperaties zorgen voor gezamenlijke inkoop van

bedrijfsbenodigdheden, leningen voor aangesloten leden en verwerking en afzet van producten. Ook wordt het landbouwonderwijs serieus opgepakt. Tussen Eindhoven-Venlo(1866) en Venlo-Nijmegen (1883) worden spoorlijnen aangelegd. Al deze ontwikkelingen zorgen voor een toenemende welvaart op het Noord Limburgse platteland.

Pas na de Tweede Wereldoorlog komt de ontwikkeling van de landbouw echt op gang. Vanwege de voedselschaarste heeft de overheid een stimuleringsprogramma opgezet met de nadruk op mechanisatie en schaalvergroting. Tot dan zijn het voornamelijk kleine gemengde bedrijfjes geweest. Deze bedrijven kunnen moeilijk groeien omdat ze door de grote gezinnen steeds verder opgedeeld worden. In de rest van Nederland ging het gehele bedrijf meestal naar de oudste zoon. Maar op de zandgronden was het gebruikelijk dat het bedrijf werd opgedeeld.

Dankzij de ontwikkeling van de mechanisatie en het landbouwonderwijs ontstaan er steeds meer mogelijkheden voor specialisatie. Gedwongen door de beperkte groeimogelijkheden stappen boeren daarom over op de intensieve teelten waarbij minder grond nodig is. Je ziet in deze regio dan een verschuiving van bedrijven: Op de goede gronden, in de buurt van steden en handelscentra ontwikkelt zich de tuinbouw, op de arme zandgronden de gemengde bedrijven met melkvee, akkerbouw, asperges, varkens en kippen. En op de natte gronden zie je een concentratie van veeteelt.

Grote gezinnen waren in het katholieke zuiden gebruikelijk

Arbeidsintensieve graanoogst

Moderne graanoogst

Door de verregaande mechanisatie zijn er steeds minder arbeidskrachten nodig op de boerderijen. Veel boerenzonen vinden werk in de opkomende industrieën zoals de voedingsindustrie, de kleiwaren industrie in Tegelen en de mijnbouw.

De tuinbouw kende een stormachtige ontwikkeling. In de jaren zestig, zeventig en tachtig ontwikkelt Noord-Limburg zich tot het tweede glastuinbouwgebied van Nederland. Het Glastuinbouwpaviljoen in Museum De Locht in Melderslo laat de ontwikkeling van glastuinbouw in de afgelopen 100 jaar duidelijk zien.

De ontwikkeling van de glastuinbouw: Van de zogenoemde rolbak vooraan, tot de hightech kas van wel 7 meter, achteraan.

Vanaf de jaren zestig is de champignonenteelt in deze regio een sterk groeiende sector. De regio telt enkele honderden champignonbedrijven. Met name Horst is het mondiaal kenniscentrum van deze bedrijfstak. Vanaf 2000 neemt het aantal bedrijven zeer sterk af door schaalvergroting en concurrentie uit het buitenland. In Museum de Locht is een speciaal paviljoen ingericht over de teelt van champignons

Lottum is een van de belangrijkste boomkwekerij-centra van Noord-Limburg en is natuurlijk

befaamd om haar rozen. Liefst 70% van de Nederlandse struikrozenproductie komt uit Lottum. Export vindt wereldwijd plaats. In Lottum wordt elke even jaar in augustus het Rozenfestival gehouden. Hier vindt u ook de Rozenhof, een combinatie van het Rozenkenniscentrum en een tuin met alle Nederlandse en Duitse toprozen. In Lottum is het startpunt van de Rozenroute, een fietsroute van ca. 35 km. De meeste rozenvelden staan vanaf half juni tot ver in de herfst in volle bloei.

Voor na 2000 neemt het areaal blauwe bessen in Horst sterk toe. De regio groeit uit tot het blauwe bessen centrum van Nederland. Het plukken van de bessen is zeer arbeidsintensief. Grote bedrijven schakelen daarom steeds meer over op oogstmachines. De teeltmethode is nog steeds in ontwikkeling. Er loopt een mooie fietsroute van ca. 35 km dwars door het belangrijkste blauwe bessen gebied.

De regio staat natuurlijk vooral ook bekend om de asperges. Juist de schrale zandgronden in deze regio, die lange tijd de ontwikkeling van deze streek afremden, vormen de perfecte voedingsbodem voor de asperge. Al sinds WOI is Noord-Limburg het belangrijkste productiegebied van de asperge. Lange tijd herbergde Grubbenvorst de grootste aspergeveiling ter wereld en het aspergemonument in Grubbenvorst herinnert

daar aan. Nog altijd komt 90% van de Nederlandse aspergeteelt uit deze regio. Half mei worden in Grubbenvorst de 2-daagse aspergefeesten gehouden. Het aspergeseizoen loopt van half april tot half juni. Er zijn drie aspergewandelroutes uitgezet en een fietstocht van ca. 35 km. In het aspergeseizoen is het mogelijk om onder leiding van een gids kennis te maken met de asperges (via info@aspergedorp.nl).

In Museum de Locht is in het aspergepaviljoen alles te zien over de teelt van vroeger en nu.

Aspergemonument in Grubbenvorst

De staakboon, ook wel stokboon genoemd, is een slingerplant die groeit langs staken (stokken) of touw. De staakbonenteelt is in deze streek tot bloei gekomen dankzij de droge zandgronden en de mest uit de kippenhouderij. De staakbonenteelt is zeer arbeidsintensief. Dit paste goed in deze streek met grote tuindersgezinnen. Vele handen maakten licht werk. Toen het plukken van de groene peulen niet meer rendabel was, is de staakbonenteelt

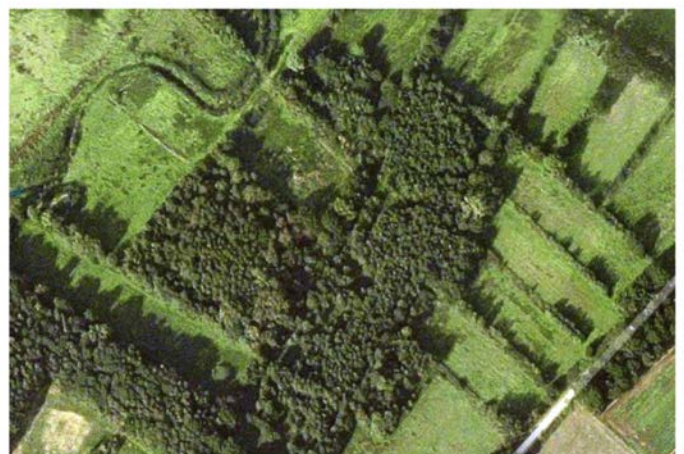
rondom Hegelsom gespecialiseerd in de export van zaadbonen naar alle windstreken. Het relatief korte teeltseizoen van de staakboon loopt van mei tot september. In die vijf maanden moet er ontzettend veel werk worden verzet. Nog altijd gebeurt er veel met de hand. Door de kleinschaligheid van de teelt vind je rondom de dorpen nog altijd veel staakbonen. Door de kernen Hegelsom, Meterik en Horst is een staakbonen fietsroute uitgezet van 34 km.

Inmiddels is het kleinere gemengde bedrijf helemaal uit het landschap verdwenen. De schaalvergroting en specialisatie van bedrijven in de land en tuinbouwsector is onvermijdelijk om bedrijven levensvatbaar te laten zijn.

Deze ontwikkeling heeft gevolgen gehad voor ons landschap. Door ruilverkaveling, schaalvergroting en specialisatie zijn we de kleine kavels met houtwallen, bosjes en andere kleine landschapselementen veelal kwijt geraakt. Het natuurgebied 'T Ham geeft nog een beeld van hoe het eens was.

Huidige perceelverdeling

'T Ham, met kleine perceeltjes en houtwallen

Aan de Hesselenweg in Hegelsom ligt het startpunt van Landschapspad 't Ham, een wandelroute van 4,2 km door 't Ham. Routenummers 53,50,49,54,99,53. (laarzen of wandelschoenen)

Lange tijd waren de ruimtelijke ontwikkelingen vooral gericht op verbetering en uitbreiding van

landbouwbedrijven. Maar langzamerhand heeft er toch een verschuiving plaatsgevonden. Eerdere ruilverkavelingen waren bijvoorbeeld uitsluitend gericht op verbetering van de landbouw. Maar sinds de Landinrichtingswet van 1979 is er meer aandacht voor natuur en landschap gekomen.

De ruilverkaveling Melderslo, afgesloten in 2000, was de eerste ruilverkaveling waar ook ruimer aandacht was voor verbetering van natuur- en landschap. Zo is in die periode het eerste deel van de Groote Molenbeek weer opnieuw ingericht. De in de jaren 30 gekanaliseerde beek werd weer als meanderende beek heringericht.

Herinrichting Groote Molenbeek

In de loop der jaren zijn er steeds meer maatregelen genomen om flora en fauna in het agrarisch gebied beter te beschermen. Dit kan gaan om zowel vrijwillige maatregelen,

stimulerende maatregelen in de vorm van subsidies als om wettelijke gebods- en verbodsbepalingen. Enkele voorbeelden zijn nestbescherming, het verbod op het gebruik van bepaalde bestrijdingsmiddelen, agrarisch natuurbeheer, subsidies op het onderhoud van kleine landschapselementen, erfbeplantingen en bloemrijke akkerranden. Stichting Landschap Horst aan de Maas speelt hier een belangrijke rol in.

